

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINĖS ADVOKATĖS
ELEANOR SHARPSTON IŠVADA,
pateikta 2015 m. spalio 15 d.¹

Byla C-431/14 P

**Graikijos Respublika
prieš**

Europos Komisiją

„Apeliacinis skundas — Valstybės pagalba — Graikijos žemės ūkio draudimo organizacijos (ELGA) 2008–2009 m. išmokėtos kompensacijos — Sprendimas, kuriuo pagalba pripažįstama nesuderinama su vidaus rinka ir nurodoma ją susigrąžinti — Valstybės pagalbos sąvoka — Pagalba, kurią galima laikyti suderinama su vidaus rinka — SESV 107 straipsnio 3 dalies b punktas — Sąjungos laikinoji valstybės pagalbos priemonių sistema siekiant padidinti galimybes gauti finansavimą finansų ir ekonomikos krizės sąlygomis“

1. Apeliaciniu skundu Graikijos Respublika prašo panaikinti Bendrojo Teismo sprendimą *Graikija / Komisija* (toliau – skundžiamas sprendimas)², kuriuo Bendrasis Teismas atmetė jos ieškinį dėl 2011 m. gruodžio 7 d. Komisijos sprendimo 2012/157/ES dėl Graikijos žemės ūkio draudimo organizacijos (ELGA) 2008–2009 m. išmokėtos kompensacijos (toliau – ginčijamas sprendimas) panaikinimo³.

Teisinis pagrindas

SESV

2. SESV 107 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad, išskyrus tuos atvejus, kai Sutartys nustato kitaip, valstybės narės arba iš valstybės išteklių bet kokia forma suteikta pagalba, kuri, palaikydama tam tikras įmones arba tam tikrų prekių gamybą, iškraipo arba gali iškraipyti konkurenciją, yra nesuderinama su vidaus rinka, kai ji daro įtaką valstybių narių tarpusavio prekybai.

3. Pagal SESV 107 straipsnio 3 dalies b punktą vidaus rinkai neprieštaraujančia gali būti laikoma pagalba, be kita ko, skirta kurios nors valstybės narės ekonomikos dideliems sutrikimams atitaisyti.

1 — Originalo kalba: prancūzų.

2 — T-52/12, EU:T:2014:677.

3 — OL L 78, 2012, p. 21.

Sąjungos laikinoji valstybės pagalbos priemonių sistema siekiant padidinti galimybes gauti finansavimą finansų ir ekonomikos krizės sąlygomis

4. 2009 m. sausio 22 d. Europos Komisija paskelbė Komunikatą dėl Bendrijos laikinosios valstybės pagalbos priemonių sistemos siekiant padidinti galimybes gauti finansavimą dabartinės finansų ir ekonomikos krizės sąlygomis (toliau – Komunikatas dėl laikinosios sistemos)⁴. Jame Komisija visų pirma pažymėjo, kad kovojant su dabartine pasauline krize reikia ne tik skubiai paremti finansų sistemą, bet ir imtis ypatingų politinio atsako priemonių⁵. Atsižvelgdama į šios krizės sunkumą ir jos poveikį visai valstybių narių ekonomikai, Komisija manė, kad siekiant įveikti tuos sunkumus tam tikrų kategorijų valstybės pagalba ribotą laikotarpį yra pateisinama ir gali būti pripažinta suderinama su bendrąja rinka pagal SESV 107 straipsnio 3 dalies b punktą.

5. Nurodžiusi, kad laikinai leidžia tam tikromis sąlygomis suteikti pagalbą, patenkančią į SESV 107 straipsnio 1 dalies taikymo sritį, Komisija patikslino, jog šis leidimas negalioja pagalbos schemoms, taikomoms įmonėms, vykdančioms veiklą pirminės žemės ūkio produktų gamybos srityje⁶.

6. Komunikato dėl laikinosios sistemos 7 punkte Komisija taip pat nurodė:

„Komisija taiko šį komunikatą nuo 2008 m. gruodžio 17 d. – dienos, kurią buvo iš principo susitarta dėl šio komunikato turinio, atsižvelgiant į finansinį ir ekonominį kontekstą, pareikalavusį nedelsiant imtis veiksmų. Šis komunikatas parengtas atsižvelgiant į dabartinės išimtinės pereinamojo laikotarpio finansų problemas, susijusias su bankų krize, ir nebebus taikomas po 2010 m. gruodžio 31 d. Pasikonsultavusi su valstybėmis narėmis Komisija gali jį peržiūrėti prieš tą datą svarbiais konkurencijos politikos arba ekonominiais sumetimais. <...>

<...>

Atsižvelgdama į Komisijos pranešimą dėl taikomų taisyklių vertinant neteisėtą valstybės pagalbą nustatymo [7], Komisija taiko šias taisykles pagalbai, apie kurią nepranešta:

a) šį komunikatą, jeigu pagalba suteikta po 2008 m. gruodžio 17 d.;

<...>“

7. Komunikatą dėl laikinosios sistemos Komisija iš dalies pakeitė komunikatu, kurį paskelbė 2009 m. spalio 31 d.⁸. Šio komunikato 1 punkte nustatyta:

„<...>

[Komunikato dėl laikinosios sistemos] 4 dalies 2 punkte numatyta galimybė teikti suderinamą ribotą pagalbos sumą netaikoma įmonėms, užsiimančioms pirmine žemės ūkio produktų gamyba. Tačiau dėl finansinės krizės ūkininkams vis sunkiau gauti kreditą.

<...> [D]era nustatyti atskirą suderinamą ribotą pagalbos sumą įmonėms, užsiimančioms pirmine žemės ūkio produktų gamyba.“

4 – OL C 16, p. 1.

5 – Komunikato dėl laikinosios sistemos 4.1 punkto trečia pastraipa.

6 – Komunikato dėl laikinosios sistemos 4.2.2 punkto trečios pastraipos h punktas.

7 – OL C 119, 2002, p. 22.

8 – OL C 261, p. 2.

8. Šiuo komunikatu iš dalies pakeisto Komunikato dėl laikinosios sistemos 4.2.2 punkto trečios pastraipos h punkte nurodyta:

„Komisijos manymu, tokia valstybės pagalba bus suderinama su bendrąja rinka pagal [SESV 107] straipsnio 3 dalies b punktą, jeigu bus laikomasi visų toliau nurodytų sąlygų:

<...>

h) pagalbos schema taikoma įmonėms, vykdančioms veiklą žemės ūkio produktų perdirbimo ir prekybos jais <...> srityse, nebent pagalba teikiama su sąlyga, kad ji iš dalies ar visiškai perduodama pirminiems gamintojams. Jei pagalba teikiama įmonėms, vykdančioms veiklą pirminės žemės ūkio produktų gamybos srityje <...>, kiekviena įmonė gali gauti ne didesnę kaip 15 000 [eurų] finansinės subsidijos (arba bendrojo subsidijos ekvivalento) sumą <...>“

9. Šis Komunikato dėl laikinosios sistemos pakeitimas įsigaliojo 2009 m. spalio 28 d.

Graikijos teisė

10. Įstatymu Nr. 1790/1988 buvo įsteigtas viešosios teisės subjektas „Graikijos žemės ūkio draudimo organizacija“ (ELGA). ELGA yra privatus juridinis asmuo, visiškai priklausantis valstybei. Jos pagrindinė veikla – ūkių augalininkystės ir gyvulininkystės produkcijos, taip pat augalijos ir galvijų draudimas nuo gamtinių pavojų daromos žalos.

11. Pagal šioje byloje taikytinos redakcijos Įstatymo Nr. 1790/1988 3a straipsnį ELGA draudimo sistema yra privaloma ir apima gamtinius pavojus, pavyzdžiui, potvynius arba sausras. Šiuo tikslu 5a straipsnyje nustatyta, kad šiuo draudimu apdrausti žemės ūkio produktų gamintojai privalo mokėti ELGA specialią draudimo įmoką. Šios draudimo įmokos, laikomos valstybės biudžeto įplaukomis, tarifas skiriasi atsižvelgiant į tai, ar apdraudžiamas gyvūninės, ar augalinės kilmės produktas.

Ginčo aplinkybės ir ginčijamas sprendimas

12. 2009 m. sausio 30 d. ekonomikos ir finansų ministras ir kaimo plėtros ir maisto ministras priėmė Tarpministerinį nutarimą Nr. 262037, susijusį su kompensavimu išimties tvarka dėl žemės ūkio produkcijai padarytos žalos (toliau – ministrų nutarimas). Ministrų nutarime numatyta, kad ELGA išimties tvarka perves 425 mln. eurų dydžio kompensacijas už per 2008 m. augimo ciklą sumažėjusią kai kurių augalinių kultūrų gamybą dėl nepalankių oro sąlygų. Taikant šį nutarimą patirtos išlaidos, apsunkinančios ELGA biudžetą, buvo finansuotos iš paskolos, dėl kurios ši organizacija su bankais sudarė valstybės garantuojamą sutartį.

13. 2009 m. kovo 20 d. raštu, išsiųstu atsakant į Komisijos prašymą suteikti informacijos, Graikijos Respublika jai pranešė, kad 2008 m. ELGA ūkininkams taip pat išmokėjo 386 986 648 eurų kompensacijų už draudimo dengiamą žalą. Ši suma iš dalies buvo padengta gamintojų sumokėtomis draudimo įmokomis, o kita dalis – lėšomis, kurias ELGA gavo iš banko paėmusi 444 mln. eurų valstybės garantuojamą paskolą.

14. 2010 m. sausio 27 d. sprendimu⁹ Komisija pradėjo SESV 108 straipsnio 2 dalyje numatytą formalią tyrimo procedūrą byloje C 3/10 (ex NN 39/09) dėl ELGA 2008–2009 m. išmokėtų kompensacijų.

9 – OL C 72, p. 12.

15. 2011 m. gruodžio 7 d. Komisija priėmė ginčijamą sprendimą, kuriame, be kita ko, nurodyta:

„1 straipsnis

1. 2008–2009 m. laikotarpiu [ELGA] išmokėtos kompensacijos žemės ūkio produktų gamintojams laikomos valstybės pagalba.

2. Iš 2008 m. pagal specialaus privalomo draudimo [sistemą] suteiktų kompensacinių išmokų su vidaus rinka yra suderinama pagalba, sudaranti 349 493 652,03 [euro], kurią ELGA suteikė gamintojams jų augalinėms kultūroms padarytai žalai atlyginti, taip pat pagalba, sudaranti 91 500 [eurų], susijusi su augalinėms kultūroms lokių padaryta žala ir su taisomaisiais veiksmais, kurių imtasi įgyvendinant minėtas pagalbos priemones. Su sumos likučiu susijusios ir 2008 m. pagal specialią draudimo schemą išmokėtos kompensacinės išmokos yra nesuderinamos su vidaus rinka.

3. 2009 m. pagal [ministrų nutarimą] suteiktos kompensacinės išmokos, kurių suma siekia 27 614 905 [eurus], yra suderinamos su vidaus rinka.

Kompensacinės išmokos, sudarančios 387 404 547 [eurus], kurios gamintojams suteiktos iki 2009 m. spalio 28 d., yra nesuderinamos su vidaus rinka. Ši išvada nedaro neigiamo poveikio pagalbai, kuri jos suteikimo momentu, atitiko visas [2007 m. gruodžio 20 d. Komisijos reglamente (EB) Nr. 1535/2007 dėl [SESV 107 ir 108] straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai žemės ūkio produktų gamybos sektoriuje (OL L 337, p. 35)] nustatytas sąlygas.

2 straipsnis

1. [Graikijos Respublika] imasi visų būtinų priemonių, kad iš pagalbos gavėjų susigrąžintų 1 straipsnyje nurodytą pagalbą, jiems jau neteisėtai išmokėtą.

<...>“

Procesas Bendrajame Teisme ir skundžiamas sprendimas

16. 2012 m. vasario 8 d. Graikijos Respublika Bendrojo Teismo kanceliarijai pateikė ieškinį dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo. Tą pačią dieną Bendrojo Teismo kanceliarijai atskiru dokumentu Graikijos Respublika pagal SESV 278 ir 279 straipsnius pateikė prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, kuriuo buvo siekiama sustabdyti ginčijamo sprendimo vykdymą. Bendrojo Teismo primininko nutartimi *Graikija / Komisija*¹⁰ buvo sustabdytas ginčijamo sprendimo vykdymas, kiek juo Graikijos Respublika įpareigojama iš pagalbos gavėjų susigrąžinti to sprendimo 1 straipsnyje nurodytą nesuderinamą pagalbą.

17. Grįsdama savo ieškinį dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo Graikijos Respublika nurodė septynis pagrindus. Skundžiamu sprendimu Bendrasis Teismas atmetė visą ieškinį.

Procesas Teisingumo Teisme, apeliacinio skundo pagrindai ir šalių pastabos

18. 2014 m. rugsėjo 19 d. Teisingumo Teismo kanceliarijai pateiktu apeliaciniu skundu Graikijos Respublika prašo Teisingumo Teismo panaikinti skundžiamą sprendimą ir ginčijamą sprendimą ir priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas.

¹⁰ — T-52/12 R, EU:T:2012:447.

19. Grįsdama šį reikalavimą Graikijos Respublika nurodo tris pagrindus. Pirmąjį pagrindą, iš esmės susijusį su SESV 107 straipsnio 1 dalies pažeidimu, motyvavimo stoka ir įrodymų iškraipymu, sudaro dvi dalys. Pirmoje dalyje Graikijos Respublika priekaištuoja dėl to, jog Bendrasis Teismas pripažino, kad privalomos įmokos, kurias 2008 ir 2009 m. sumokėjo tais pačiais metais kompensacijas gavę ūkininkai, yra valstybės ištekliai. Antroje ji kaltina Bendrąjį Teismą nenusprendus, kad iš susigražintinos pagalbos reikėjo išskaičiuoti šių įmokų sumas, dėl kurių minėtiems ūkininkams negalėjo būti suteiktas ekonominis pranašumas, galintis iškreipti konkurenciją. Savo antruoju pagrindu, susijusiu su SESV 107 straipsnio 1 dalies pažeidimu ir motyvavimo stoka, Graikijos Respublika iš esmės kaltina Bendrąjį Teismą nusprendus, kad dėl 2009 m. ELGA išmokėtos kompensacijos jos gavėjams buvo suteiktas atrankusis ekonominis pranašumas, galintis iškreipti konkurenciją ir prekybą tarp valstybių narių, todėl ji yra valstybės pagalba. Negalima daryti tokios išvados, nes tuo laikotarpiu Graikijos ekonomika buvo atsidūrusi ypatingoje krizės situacijoje. Trečiasis pagrindas susijęs su klaidingu SESV 107 straipsnio 3 dalies b punkto aiškinimu ir taikymu ir su motyvavimo stoka. Pirmoje dalyje Graikijos Respublika priekaištuoja dėl to, jog Bendrasis Teismas nusprendė, kad remiantis minėta nuostata 2009 m. atlikti ginčijami mokėjimai negalėjo būti pripažinti suderinamais su vidaus rinka, nes Komunikate dėl laikinosios sistemos numatyta sušvelninta valstybės pagalbos schema netaikoma įmonėms, vykdančioms veiklą pirminės žemės ūkio produktų gamybos srityje. Ji teigia, kad šiuo klausimu Bendrasis Teismas turėjo atsižvelgti į pirmiau minėtą krizę. Antroje dalyje ji kaltina Bendrąjį Teismą nenagrinėjus jos argumentų, kad ginčijamas sprendimas yra pernelyg griežtas, nes juo nurodyta 2011 m. gruodį susigražinti ELGA 2008–2009 m. išmokėtas kompensacijas, nors tuo momentu krizė dar pasunkėjo.

20. Komisija prašo Teisingumo Teismo atmesti apeliacinį skundą kaip nepriimtina arba nepagrįstą ir priteisti iš Graikijos Respublikos bylinėjimosi išlaidas.

21. 2014 m. rugsėjo 30 d. Teisingumo Teismo kanceliarija gavo dokumentą, kuriuo Graikijos Respublika pagal SESV 278 ir 279 straipsnius pateikė prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, kuriuo, be kita ko, siekė, kad Teisingumo Teismas sustabdytų skundžiamo sprendimo vykdymą iki sprendimo dėl apeliacinio skundo paskelbimo. Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotojas šį prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones atmetė, nes juo netenkinama sąlyga, susijusi su *fumus boni juris*¹¹.

22. 2015 m. kovo 2 d. Teisingumo Teismo kanceliarija gavo raštą, kuriuo Graikijos Respublika, vadovaudamasi Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 16 straipsnio 3 pastraipa, paprašė Teisingumo Teismo posėdžiauti didžiosios kolegijos sudėties.

23. 2015 m. birželio 30 d. bendrajame susirinkime Teisingumo Teismas, remdamasis šia nuostata, nusprendė perduoti bylą didžiajai kolegijai, atsižvelgdamas į galimą Procedūros reglamento 181 straipsnio taikymą. Be to, jis nusprendė, kad nagrinėjant šią bylą nebūtina rengti teismo posėdžio ir pateikti išvados.

24. Vis dėlto per savo pirmąjį pasitarimą didžioji kolegija nustatė, kad apeliacinio skundo trečiojo pagrindo pirmos dalies nagrinėjimas pateisina tai, jog turi būti rengiamas teismo posėdis ir pateikta išvada. Todėl 2015 m. rugsėjo 2 d. bendrajame susirinkime Teisingumo Teismas nusprendė pradėti žodinę proceso dalį ir paprašė šalių savo kalbose sutelkti dėmesį į minėtą dalį.

25. 2015 m. spalio 6 d. įvykusiame teismo posėdyje pastabas žodžiu pateikė Graikijos Respublika ir Komisija.

11 — Nutartis *Graikija / Komisija*, C-431/14 P-R, EU:C:2014:2418.

Analizė

Pirminės pastabos

26. Nagrinėsiu tik apeliacinio skundo trečiojo pagrindo pirmą dalį. Kaip jau minėjau, iš esmės tik dėl šios Graikijos Respublikos argumentų dalies didžioji kolegija, nepaisydama savo pradinės pozicijos, kurios ji laikėsi per 2015 m. birželio 30 d. bendrąjį susirinkimą, nusprendė, kad šioje byloje reikia rengti teismo posėdį ir pateikti išvadą.

27. Pirmiausia noriu pabrėžti, kad šioje išvadoje bus nagrinėjamas tik šio argumento, iš esmės siejamo su pačiu SESV 107 straipsnio 3 dalies b punkto tiesioginio taikymo principu, priimtumas ir pagrįstumas, neatsižvelgiant į Komunikate dėl laikinosios sistemos numatytas sąlygas. Šis teisinis vertinimas jokių būdu nereiškia, kad bus nagrinėjamas pagrindinis ekonominis klausimas. Todėl nei patvirtinsiu, nei paneigsiu, kad nuo 2008 m. Graikijos žemės ūkio sektorius patiria sunkumų, ir nevertinsiu jų masto¹².

Apeliacinio skundo trečiojo pagrindo pirmos dalies analizė

Šalių argumentai

28. Graikijos Respublikos teigimu, Bendrasis Teismas padarė klaidą, kai nekonstatavo, kad tiesiogiai remiantis SESV 107 straipsnio 3 dalies b punktu 2009 m. ELGA atlikti ginčijami mokėjimai yra suderinami su vidaus rinka. Tuo laikotarpiu ją apėmusi krizė nulėmė didelius jos ekonomikos sutrikimus, kaip tai suprantama pagal minėtą nuostatą, kurie pateisina tai, kad ji suteikė pagalbą įmonėms, vykdančioms veiklą žemės ūkio srityje. Todėl neturi reikšmės, kad iki 2009 m. spalio, kai buvo iš dalies pakeistas Komunikatas dėl laikinosios sistemos, tokia pagalba nebuvo įtraukta į jame numatytą sušvelnintą pagalbos schemą. Dėl krizės susidariusios ypatingos aplinkybės, kurios paveikė Graikijos ekonomiką tuo momentu, kai minėta pagalba buvo suteikta, iš esmės skyrėsi nuo šio komunikato priėmimą pateisinusios finansinės padėties pasaulyje.

29. Komisija teigia, kad ši Graikijos Respublikos argumentų dalis yra nepriimtina. Viena vertus, šiuo kaltinimu siekiama užginčyti Bendrojo Teismo atliktą faktinių aplinkybių vertinimą. Kita vertus, jos argumentai pateikiami pavėluotai, nes nagrinėjant bylą pirmojoje instancijoje Graikijos Respublika neįrodė, kad dėl krizės susidarė ypatingos aplinkybės, kuriomis ji grindžia savo apeliacinį skundą. Komisija taip pat ginčija apeliacinio skundo trečiojo pagrindo pirmos dalies pagrįstumą.

Vertinimas

30. Negalima pritarti Komisijos, ginčijančios apeliacinio skundo trečiojo pagrindo pirmos dalies priimtinumą, nuomonei.

31. Tiesa, kad remiantis SESV 256 straipsnio 1 dalimi ir Teisingumo Teismo statuto 58 straipsnio pirma pastraipa, apeliacinį skundą galima paduoti tik teisės klausimais. Be to, Bendrasis Teismas vienintelis turi kompetenciją konstatuoti ir vertinti reikšmingas faktines aplinkybes, taip pat vertinti įrodymus, o faktinių aplinkybių ir įrodymų vertinimas, nebent jie buvo iškreipti, savaime nėra teisės klausimas, kurį galėtų patikrinti Teisingumo Teismas, nagrinėdamas apeliacinį skundą¹³.

12 — Nemažai per teismo posėdį pateiktų papildomų paaiškinimų apie šiuos sunkumus man neatrodo svarbūs nagrinėjant šį apeliacinį skundą.

13 — Žr., be kita ko, Nutarties *Industrias Alen / The Clorox Company*, C-422/12 P, EU:C:2014:57, 37 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

32. Apeliacinio skundo trečiojo pagrindo pirma dalimi vis dėlto nesiekama prašyti, kad Teisingumo Teismas iš naujo įvertintų Bendrojo Teismo jau įvertintas faktines aplinkybes, susijusias su Graikijos Respublikos pateiktu argumentu dėl 2009 m. ją apėmusios krizės. Šiuo apeliacinio skundo aspektu Graikijos Respublika tik nurodo, kad aiškindamas ir taikydamas SESV 107 straipsnio 3 dalies b punktą Bendrasis Teismas galimai padarė teisės klaidą, kai nusprendė, jog ši nuostata negali būti taikoma tiesiogiai ir neatsižvelgiant į Komunikatą dėl laikinosios sistemos.

33. Taip pat abejoju dėl Komisijos pagrindimo, kad šis argumentas grindžiamas pavėluotai pateiktomis faktinėmis aplinkybėmis, kurios nebuvo įrodytos pirmojoje instancijoje.

34. Iš pirmojoje instancijoje pateiktos bylos medžiagos matyti, kad grįsdama savo ieškinį dėl panaikinimo, kaip Bendrasis Teismas nurodė skundžiamo sprendimo 135 punkte, Graikijos Respublika rėmėsi 2008 m. pabaigoje jos ekonomiką paveikusia rimta krize. Šiuo argumentu, be kita ko, buvo siekiama įrodyti, kad 2009 m. ELGA atlikti ginčijami mokėjimai turėjo būti pripažinti suderinamais su vidaus rinka pagal SESV 107 straipsnio 3 dalies b punktą. Tačiau skundžiamame sprendime Bendrasis Teismas neišdėstė nuomonės dėl tuo laikotarpiu egzistavusių didelių Graikijos ekonomikos sutrikimų, kaip jie suprantami pagal minėtą nuostatą. Atsakydamas į ketvirtąjį ieškinio dėl panaikinimo pagrindą jis iš esmės nusprendė, kad Komisija turėjo laikytis Komunikato dėl laikinosios sistemos, todėl neprivalėjo pripažinti, jog 2009 m. ELGA įvykdyti mokėjimai suderinami su vidaus rinka tiesiogiai remiantis SESV 107 straipsnio 3 dalies b punktu¹⁴. Kaip jau minėjau¹⁵, apeliacinio skundo trečiojo pagrindo pirma dalis apima tik šį teisinį pagrindimą.

35. Dėl esmės pirmiausia reikėtų priminti, kad skundžiamo sprendimo 185–188 punktuose Bendrasis Teismas nusprendė:

„185 Dėl nurodant ketvirtąjį ieškinio pagrindą pateiktų argumentų reikia pažymėti, kad, priešingai, nei teigia Graikijos Respublika, Komisija privalėjo remtis [Komunikatu dėl laikinosios sistemos], o ne tiesiogiai taikyti SESV 107 straipsnio 3 dalies b punktą tam, kad atsižvelgdama į Graikijoje pasireiškusią ekonominę krizę įvertintų 2009 m. ELGA atliktų mokėjimų suderinamumą.

186 Iš teismo praktikos matyti, kad priimdama tokias elgesio taisykles ir viešai paskelbdama, jog nuo šio momento jos bus taikomos atvejams, kuriems skirtos šios normos, Komisija savanoriškai apribojo savo diskreciją ir todėl negali nukrypti nuo šių taisyklių, nes priešingu atveju jai gali būti skirta sankcija už bendrųjų teisės principų, pavyzdžiui, vienodo požiūrio ar teisėtų lūkesčių apsaugos principų, pažeidimą (žr. Sprendimo *Vokietija ir kt. / Kronofrance*, [C-75/05 P ir C-80/05 P, EU:C:2008:482], 60 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką; Sprendimo *<...> Holland Malt / Komisija*, C-464/09 P, [EU:C:2010:733], 46 punktą).

187 Be to, specifinėje valstybės pagalbos srityje Komisija privalo laikytis savo pačios nustatytų rekomendacijų ir priimtų komunikatų tiek, kiek jie atitinka Sutarties normas (žr. Sprendimo *Holland Malt / Komisija*, [C-464/09 P, EU:C:2010:733], 47 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

188 Todėl reikia atmesti Graikijos Respublikos argumentus, pagal kuriuos atsižvelgdama į didelius Graikijos ekonomikos sutrikimus, atsiradusius dėl 2008 m. pabaigoje ir 2009 m. Graikijoje pasireiškusių ekonominės krizės, Komisija privalėjo pripažinti, tiesiogiai remdamasi SESV 107 straipsnio 3 dalies b punktu, 2009 m. ELGA atliktus mokėjimus suderinamais.“

14 — Skundžiamo sprendimo 185–188 punktai, kuriuos cituosiu paskesniame šios išvados punkte.

15 — Šios išvados 32 punktas.

36. Be to, reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką SESV 107 straipsnio 3 dalies b punktą reikia aiškinti siaurai, nes juo įtvirtinama išimtis, leidžianti nukrypti nuo bendrojo valstybės pagalbos nesuderinamumo su bendrąja rinka principo¹⁶.

37. Pagalba, kuriai taikoma ši nuostata, nėra *ex lege* suderinama su vidaus rinka, tačiau Komisija gali ją pripažinti suderinama. Šis vertinimas priklauso išimtinai šios Sąjungos teismų kontroliuojamos institucijos kompetencijai¹⁷.

38. Pagal skundžiamo sprendimo 161 punkte nurodytą nusistovėjusią teismo praktiką Komisija šioje srityje turi didelę diskreciją, kurios įgyvendinimas apima sudėtingus ekonominio ir socialinio pobūdžio vertinimus, atliekamus atsižvelgiant į Sąjungos kontekstą. Teisingumo Teismas, kontroliuodamas tokios laisvės įgyvendinimo teisėtumą, negali pakeisti Komisijos vertinimo savuoju, bet turi išnagrinėti tik tai, ar pastaroji institucija padarė akivaizdžią klaidą arba piktnaudžiavo įgaliojimais¹⁸.

39. Nagrinėjamu atveju, kalbant apie 2009 m. ELGA suteiktos pagalbos įmonėms, vykdančioms veiklą pirminės žemės ūkio produktų gamybos srityje Graikijoje, vertinimą pagal SESV 107 straipsnio 3 dalies b punktą, pažymėtina, kad Komisija apribojo savo vertinimo laisvę, paskelbdama Komunikatą dėl laikinosios sistemos. Pradinėje šio komunikato versijoje tokios pagalbos aiškiai neįtraukiamos į jame įtvirtintą supaprastintą valstybės pagalbos schemą¹⁹. Per teismo posėdį Komisija iš esmės nurodė, kad tokį neįtraukimą pateisina tam tikri ypatumai, būdingi pirminės žemės ūkio produktų gamybos sektoriui, kuriam teikiama Europos Sąjungos parama. Šiuo klausimu naudodamasi jai suteikta plačia diskrecija Komisija vėliau nusprendė iš dalies pakeisti Komunikatą dėl laikinosios sistemos siekdama užtikrinti, kad tam tikromis sąlygomis įmonės, vykdančios veiklą pirminės žemės ūkio produktų gamybos srityje, nuo 2009 m. spalio 28 d. galės gauti pagalbą. Komisija teigia, kad šį pokytį paskatino didėjantys sunkumai, kurių patiria kreditą siekiantys gauti ūkininkai.

40. Kaip skundžiamo sprendimo 187 punkte teisingai priminė Bendrasis Teismas, valstybės pagalbos srityje Komisija privalo laikytis savo pačios nustatytų rekomendacijų ir priimtų komunikatų tiek, kiek jie atitinka Sutarties normas arba bet kurią kitą pirminės teisės nuostatą²⁰.

41. Be to, savo apeliacinio skundo trečiojo pagrindo pirma dalimi Graikijos Respublika nesiekia užginčyti tos skundžiamo sprendimo dalies, kurioje Bendrasis Teismas nagrinėjo jos nurodytą Komunikato dėl laikinosios sistemos 4.2.2 punkto trečios pastraipos h papunkčio neteisėtumu grindžiamą prieštaravimą, susijusį su tuo, kad be jokios pagrįstos priežasties tokia pagalba buvo aiškiai neįtraukta į jame įtvirtintą supaprastintą valstybės pagalbos schemą. Ji taip pat nesiekia kritikuoti tos skundžiamo sprendimo dalies, kurioje Bendrasis Teismas atmetė jos argumentą, kad Komisija privalėjo atgaline data nuo 2008 m. gruodžio 17 d. taikyti 2009 m. spalio mėn. iš dalies pakeistą Komunikatą dėl laikinosios sistemos.

16 — Sprendimo *Vokietija / Komisija*, C-301/96, EU:C:2003:509, 106 punktas ir Sprendimo *Freistaat Sachsen ir kt. / Komisija*, C-57/00 P ir C-61/00 P, EU:C:2003:510, 98 punktas.

17 — Sprendimo *Banco Privado Português ir Massa Insolvente do Banco Privado Português*, C-667/13, EU:C:2015:151, 66 punktas ir jame nurodyta teismo praktika.

18 — Sprendimo *Italija / Komisija*, C-66/02, EU:C:2005:768, 135 punktas; Sprendimo *Portugalija / Komisija*, C-88/03, EU:C:2006:511, 99 punktas ir Sprendimo *Unicredito Italiano*, C-148/04, EU:C:2005:774, 71 punktas.

19 — Komunikato dėl laikinosios sistemos 4.2.2 punkto trečios pastraipos h papunktis. Kalbant apie tokią pagalbą toliau visiškai taikomas 2006 m. gruodžio 15 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1857/2006 dėl [SESV 107 ir 108 straipsnių] taikymo valstybės pagalbai mažoms ir vidutinėms įmonėms, kurios verčiasi žemės ūkio produktų gamyba, iš dalies keičiantis Reglamentą (EB) Nr. 70/2001 (OL L 358, p. 3), į kurį daroma nuoroda Komunikato dėl laikinosios sistemos 17 ir 18 išnašose.

20 — Žr., be kita ko, Sprendimo *Vokietija / Komisija*, C-288/96, EU:C:2000:537, 62 punktą; Sprendimo *Nyderlandai / Komisija*, C-382/99, EU:C:2002:363, 24 punktą ir Sprendimo *Holland Malt / Komisija*, C-464/09 P, EU:C:2010:733, 47 punktą.

42. Todėl, mano nuomone, dėl apeliacinio skundo trečiojo pagrindo pirmos dalies Teisingumo Teismas turėtų priimti sprendimą, kad Bendrasis Teismas pagrįstai nusprendė, jog Komisija negalėjo nukrypti nuo Komunikato dėl laikinosios sistemos, ypač nuo 4.2.2 punkto trečios pastraipos h papunkčio, į kurį neįtraukiama 2009 m. ELGA suteikta ginčijama pagalba, nes priešingu atveju jai gali būti skirta sankcija už bendrųjų teisės principų, pavyzdžiui, vienodo požiūrio ar teisėtų lūkesčių apsaugos, pažeidimą²¹.

43. Šiuo klausimu neturi reikšmės tai, kad, kaip per posėdį atsakydama į šalių pateiktą klausimą teisingai pažymėjo Komisija, Komunikatas dėl laikinosios sistemos buvo priimtas negavus Graikijos Respublikos pritarimo. Tiesa, kaip matyti iš nusistovėjusios teismo praktikos, pagal *SESV 108 straipsnio 1 dalį* valstybėms narėms pasiūlytos Komisijos gairės yra įprasto ir reguliaraus bendradarbiavimo elementas, kuriuo remdamasi Komisija kartu su valstybėmis narėmis turi nuolat peržiūrėti esamos pagalbos schemas ir siūlyti joms taikyti atitinkamas priemones, reikalingas bendrajai rinkai plėtoti arba jai veikti²². Tuo atveju, kai valstybė narė šioms atitinkamoms priemonėms pritaria, jos šiai valstybei taikomos privaloma tvarka²³. Vis dėlto akivaizdu, kad šie principai netaikomi tokiam komunikatui, kaip Komunikatas dėl laikinosios sistemos, kuriuo Komisija apribojo savo teisę pasinaudoti plačia diskrecija, jai priklausančia pagal *SESV 107 straipsnio 3 dalies b punktą*, ir kurio ji privalo laikytis, jeigu jis atitinka Sutarties normas.

Išvada

44. Todėl siūlau Teisingumo Teismui atmesti apeliacinio skundo trečiojo pagrindo pirmą dalį kaip akivaizdžiai nepagrįstą.

21 — Šiuo klausimu žr. Sprendimo *Banco Privado Português ir Massa Insolvente do Banco Privado Português*, C-667/13, EU:C:2015:151, 69 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką. Šiame sprendime Teisingumo Teismas iš esmės patvirtino, kad nepažeisdama *SESV 107 straipsnio 3 dalies* Komisija gali pripažinti pagalbą nesuderinama su vidaus rinka, remdamasi vien tuo, jog tokia pagalba neatitinka sąlygų, nustatytų jos Komunikate dėl valstybės pagalbos taisyklių taikymo finansų įstaigoms skirtoms priemonėms dėl dabartinės pasaulinės finansų krizės (OL C 270, 2008, p. 8) (žr. sprendimo 66–75 punktus).

22 — Žr., be kita ko, Sprendimo *Ijssel-Vliet*, C-311/94, EU:C:1996:383, 36 ir 37 punktus ir Sprendimo *Vokietija / Komisija*, C-242/00, EU:C:2002:380, 28 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

23 — Sprendimo *Ijssel-Vliet*, C-311/94, EU:C:1996:383, 42 ir 43 punktai; Sprendimo *Komisija / Taryba*, C-111/10, EU:C:2013:785, 51 punktas; Sprendimo *Komisija / Taryba*, C-117/10, EU:C:2013:786, 63 punktas; Sprendimo *Komisija / Taryba*, C-118/10, EU:C:2013:787, 55 punktas ir Sprendimo *Komisija / Taryba*, C-121/10, EU:C:2013:784, 52 punktas. Taip pat šiuo klausimu žr. Sprendimo *CIRFS ir kt. / Komisija*, C-313/90, EU:C:1993:111, 35 punktą.